

APO

Bent U Liefhebber van Oud Tin?

Namaak is Moeilijk van Echt te Onderscheiden.

Zonder Smulpartij geen Meestertitel.

Hoewel de prijzen voor oude tinnen voorwerpen sedert de jaren voor den oorlog belangrijk zijn gestegen (men moet nu minstens drie maal zooveel betalen voor een goed oud stuk) breidt de liefhebberij van verzamelen zich, ook hier te lande, steeds uit. Literatuur over dit onderwerp is er in Nederland zoo goed als niet verschenen en de amateur moest het tot kort geleden alleen van buitenlandsche werken hebben. Intusschen is er ook in onze taal een goed boek over tin verschenen, n.l. het voortreffelijke werk van Verster.¹⁾ Dat dit boek een tweeden druk mocht beleven kan zeker als een bewijs gelden, dat de belangstelling voor oud tin groot is. Als verzamelobject is het moeilijk. Wat is echt, wat nagemaakt, wat te duur, wat den verlangden prijs waard? Niet alleen de beginnende verzamelaar, doch ook de meer gevorderde zal dikwijls op deze vragen geen antwoord weten te geven. Een voorwerp zonder merk kan zeer goed van ouden datum zijn, terwijl een met een merk misschien pas onlangs aan de markt is gekomen. Merken alleen zeggen niet veel. Minder scrupuleuze handelaars laten ze op moderne voorwerpen aanbrennen of doen het zelf.

„Roosjes”-tin, „Engeltjes”-tin of een gekroonde X, de bekende merken die men op tinnen voorwerpen aantreft, zoowel van Nederlandschen oorsprong als uit Duitschland of Engeland afkomstig, hebben een bijzondere beteekenis. De roos of de engel was een waarborg voor tin van goed allooi, de gekroonde X zelfs voor de allerbeste soort. In oude tijden was het gilde der tinnegieters zeer machtig en het werd den gezet niet gemakkelijk gemaakt den meestertitel te verwerven. Na geruimen tijd als leerling te hebben gewerkt, daarna eenige jaren als gezet, mocht hij zijn proef- of meesterstuk inleveren en dit moest al bijzonder goed geslaagd zijn, wilde hij aanspraak op dezen titel kunnen doen gelden. Dit was echter nog niet genoeg; de toekomstige tinnegieter moest ook in goeden doen verkeerden, want zonder aanbieding van een uitgebreid feestmaal aan de gildebroeders

het Neurenbergsche gilde ruim dertig meesters, waarbij echter de kopersmeden werden medegegeld. De Neurenbergers leverden de producten van hun arbeid door geheel Duitschland en ook ver over de grenzen.

De Nederlandsche tinnegieters, waarbij wij ook de Vlaamsche rekenen, bepaalden zich evenals de Engelsche tot het maken van onversierde voorwerpen en trachtten door strakke vormen hun handwerk een eereplaats in de kunstnijverheid te doen innemen. Daarentegen legden de Duitsche en Fransche tinnegieters zich meer toe op het vervaardigen van versierde voorwerpen, het z.g. „Edelzinn”. Ontegenzeggelijk ontmoet men hierbij vele ware kunstwerken, maar de Nederlandsche en Engelsche verzamelaar beziet de zwierige lijnen dezer versieringen meestal met tegenzin. In zijn huis, bij zijn meubelen, ja, ook bij zijn karakter passen meer de strakke, onversierde vormen van eigen bodem. Wel vinden wij op oud Nederlandsch, Vlaamsch en Engelsch tin meer of minder geslaagde ingekraste versieringen. Ook de Zwitsers hadden een tijd, waarin versierde tinnen voorwerpen bij hen geen genade konden vinden, want in het kanton Genève was het vervaardigen van versierd tin zelfs geruimen tijd bij de wet verboden! De z.g. tinpest is een ernstig euvel waarmede de verzamelaar te kampen heeft. Deze kwaal, die het oude tin aantast, wordt ook wel „Museumpest” genoemd en er wordt zelfs beweerd, dat ze besmettelijk is, wel te verstaan voor andere tinnen voorwerpen. Ze is kenbaar aan kleine bultjes of wratjes, die aan de oppervlakte verschijnen en die bij lichte aanraking in een grijs poeder overgaan. Het ontstaan van deze kwaal wordt geweten aan het op een te koude plaats bewaren van de voorwerpen. Een temperatuur beneden 18 gr. C. zou op den duur schadelijken invloed uitoefenen. Maar o.i. terecht merkt Berling op dat, wanneer koude de werkelijke oorzaak was, het onbegrijpelijk zou zijn, dat er zooveel oud kerkelijk tin in goeden staat is bewaard gebleven.

titel te verwerven. Na geruimen tijd als leerling te hebben gewerkt, daarna eenige jaren als gezelschap, mocht hij zijn proef- of meesterstuk inleveren en dit moest al bijzonder goed geslaagd zijn, wilde hij aanspraak op dezen titel kunnen doen gelden. Dit was echter nog niet genoeg; de toekomstige tinnegieter moest ook in goeden doen verkeerden, want zonder aanbieding van een uitgebreid feestmaal aan de gildebroeders ging het nu eenmaal niet. Wat zulk een maaltijd kostte, aangeboden aan hen wier dagelijksch werk het was om pullen, kannen en bekers, kroezen, schotels en schalen te verwerken, valt licht te begrijpen. Ontbraken den aanstaanden gezelschap de middelen om een goede smulpartij te bekostigen, dan bleef hij altijd gezelschap en werd nooit meester. Hij kon dan van plaats tot plaats trekken om zijn vak uit te oefenen, maar in een gilde was geen plaats voor hem.

Het waren juist deze reizende tinnegieters, aan wie verweten wordt, dat zij zoovele mooie oude en zeldzame voorwerpen gedachteloos tot gewone gebruiksvoorwerpen hebben versmolten. Ook het veelvuldig aanbrengen van valsche merken moet op hun rekening worden gesteld. De zachtheid van het metaal, dat door en in het gebruik zoo gemakkelijk verbogen en verwrongen wordt, zal er wel de voornaamste oorzaak van zijn, dat gaven oude voorwerpen betrekkelijk weinig voorkomen. Gaten zijn dichtgesoldeerd, ooren en knoppen later aangebracht, randen om borden aangezet; soortgelijke herstellingen treft men herhaaldelijk aan. Wanneer dit vakkundig is geschied, kan er heel weinig tegen worden ingebracht; maar wanneer de reparatie door haar plompheid dadelijk opvalt, kan zulk een voorwerp geen aanwinst voor een collectie worden genoemd. Oud tin of liever tin was bij de Romeinen reeds bekend onder den naam van stannum en ook de oude Grieken moeten het hebben gekend. De eerste tinnegietersgilden in Nederland dateeren van omstreeks 1400. In Frankrijk waren zij reeds omstreeks 1250 bekend. In Duitschland was het vooral Neurenberg waar de tinnegieterskunst bloeide. Berling²⁾ noemt als vroegsten datum van een gilde het jaar 1285. In 1363 telde

staar van deze kwaal wordt geweten aan het op een te koude plaats bewaren van de voorwerpen. Een temperatuur beneden 18 gr. C. zou op den duur schadelijken invloed uitoefenen. Maar o.i. terecht merkt Berling op dat, wanneer koude de werkelijke oorzaak was, het onbegrijpelijk zou zijn, dat er zooveel oud kerkelijk tin in goeden staat is bewaard gebleven.

Wij zullen ons artikel besluiten met een korte opsomming van de voorwerpen, welke zoo al uit tin zijn vervaardigd. Buiten de veel voorkomende kannen en maten in allerlei vormen, borden, schalen en bekers, en de huishoudelijke voorwerpen als lepels, vorken, peperbusjes, mosterdpotjes, blakers en dergelijke, treft men in de eerste plaats veel voorwerpen aan voor kerkelijk gebruik. Luchters, doopvonten, miskelken, aalmoeschalen, crucifixen, wijwaterbakjes, oliehouders, hostiedoozen, monstransen, reliquieënhouders en, om ze ook nog even te noemen, de pelgrimspenningen, die dikwijls op de kleeren werden genaaid. Brandewijnkommetjes, in grooter vorm dan schalen, „Wochenschüssel” genaamd, sauskommen, tabakspotten, theedoozen, wijnkoelers zijn welbekend, alsook de z.g. kastanjevazen, die, evenals de koffiekannen met kraantje op den buik, veelal worden aangetroffen beschilderd met zwarte of roode lakverf, waarop vergulde figuren of voorstellingen. Ook kinderspeelgoed, serviesjes enz., dikwijls van zeer slecht tin vervaardigd, waarin veel lood verwerkt is. De blauwzwarte kleur is met geen mogelijkheid blank te krijgen en verraadt het slechte allooi. Maar van minder bekendheid mag het geacht worden, dat er ook kunstig bewerkte tinnen doodkisten zijn, die door al de jaren heen goed bewaard zijn gebleven. Men treft deze o.a. aan in de Johanniskirche te Anspach in Beieren. Zoo is er een voor Prins Albrecht, dateerend uit 1667 en een voor Georg Friedrich, Markgraaf van Brandenburg, overleden in 1703.

¹⁾ „Oud tin” door A. J. G. Verster. Tweede druk, Maastricht 1928, Boosten & Stols.

²⁾ K. Berling, „Altes Zinn”. Bibliothek für Kunst- und Antiquitätensammler, Band 16. Zweite verbesserte und vermehrte Auflage. Berlin 1920. Richard Carl Schmidt & Co.